

ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ตำบลหนองคันทรอ อำเภอมือง จังหวัดตราด

Factors of Public Participation Affecting Local Development in Nong Khan Song
Subdistrict, Mueang District, Trat Province.

¹กนก เพ่งจินดา, ²นนท์วัฒน์ เสี่ยงโชคอยู่ และ ³ปริญ รัตนพียร
¹Kanok Penginda, ²Nontavat Siangchokyoo, ³Porin Rattanpian

คณะนิติศาสตร์และการปกครอง มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
Faculty of Law and Government, Rattana Bundit University, Thailand.
E-mail: ¹kanok_p@rbac.ac.th, ²nontavat_s@rbac.ac.th, ³porin_r@rbac.ac.th

Received May 5, 2025; Revised May 24, 2025; Accepted May 29, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่น ต.หนองคันทรอ อ.เมือง จ.ตราด 2) ศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ต.หนองคันทรอ อ.เมือง จ.ตราด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนของ Cohen & Uphoff (1980) และแนวคิดการพัฒนาท้องถิ่นของ นัชชา ทิพนตร (2565) กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชน ต.หนองคันทรอ อ.เมือง จ.ตราด กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ราย เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอย และใช้หลักการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิจัย พบว่า 1) ความคิดเห็นด้านปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามลำดับ ความคิดเห็นด้านปัจจัยการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ด้านระบบการศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รองลงมาคือ ด้านระบบโครงสร้างพื้นฐาน และด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน และด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน ตามลำดับ 2) ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นตำบลหนองคันทรอ อ.เมือง จ.ตราด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตามลำดับ ทั้งนี้ ความแม่นยำที่ร้อยละ 84.7 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย คือ “โมเดลการมีส่วนร่วมแบบลำดับเชิงปฏิบัติ” ซึ่งจัดลำดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น เริ่มจาก การประเมินผล การรับผลประโยชน์ การตัดสินใจ การดำเนินงาน โดยเสนอว่าการเริ่มสร้างการมีส่วนร่วมจากปลายทาง จะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจและความไว้วางใจได้มากกว่า

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การพัฒนาท้องถิ่น; การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์; โครงสร้างพื้นฐาน

Abstract

The objectives of this study were: 1) to examine public opinions regarding civic participation and local development in Nong Khansong Subdistrict, Mueang District, Trat Province, and 2) to analyze the factors of public participation that influence local development in the same area. This quantitative research employed the theoretical framework of public participation by Cohen and Uphoff (1980) and the concept of local development proposed by Natcha Thipamet (2022). Data were collected from 400 residents of Nong Khansong Subdistrict, using Cochran's (1953) formula for infinite population sampling. The research instrument was a structured questionnaire. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis at the 0.05 level of statistical significance. The results of the study are as follows: 1) Public opinions on participation were at a high level overall, with the highest emphasis on benefit-sharing, followed by evaluation, implementation, and decision-making respectively. Similarly, opinions on local development were also at a high level, with education, religion, and cultural heritage ranking highest, followed by infrastructure, quality of life, and economic development. 2) Public participation factors that significantly influenced local development were, in descending order: participation in evaluation, benefit-sharing, decision-making, and implementation. The model's explanatory power was 84.7%. New Knowledge: A novel contribution of this study is the development of the "Participatory Sequenced Engagement Model," which proposes a new theoretical ordering of participation dimensions that most effectively drive local development. This model suggests initiating engagement through downstream components (evaluation and benefit-sharing) to build trust and motivation among citizens before advancing to decision-making and operational involvement.

Keywords: Public participation; Local development; Benefit-sharing; Infrastructure

บทนำ

การเมืองการปกครองคือการใช้อำนาจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการบริหารจัดการรัฐเพื่อสร้างความเป็นธรรมและความสงบสุขในสังคม นักปรัชญาอย่าง Plato และ Aristotle เห็นว่าผู้ปกครองควรมีความรู้ความสามารถ และมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวม โดยเฉพาะ Aristotle ที่เสนอแนวคิด Polity ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกผู้นำและตรวจสอบอำนาจรัฐ สำหรับประเทศไทย การกระจายอำนาจเริ่มจริงจังตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2542 เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานอย่างอิสระ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ยังเน้นย้ำบทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (นพรัตน์ ชมภูณัฐ et al., 2563) ในเชิงทฤษฎี Cohen & Uphoff (1977) ได้นำเสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน 4 มิติ ได้แก่ การตัดสินใจ การปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของประชาชนในฐานะพลเมืองที่มีสิทธิและหน้าที่ในการร่วมพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ เช่น การบริหารวิสาหกิจชุมชน ถือเป็นรูปธรรมของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุน (สรวีสิฐ แป้นภู, 2567) ตำบลหนองคันทร้ง อำเภอมือง จังหวัดตราด เป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทที่มีลักษณะชุมชนผสมผสานระหว่างวิถีชีวิต

เกษตรกรรมกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น การพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่นี้จึงต้องคำนึงถึงความหลากหลายของประชากรและความต้องการที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การส่งเสริมอาชีพ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกลไกการกระจายอำนาจตามกฎหมาย แต่ยังคงพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาและตัดสินใจด้านนโยบายในระดับท้องถิ่นยังไม่เกิดขึ้นอย่างเต็มที่ การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลหนองคันทรจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เห็นถึงปัจจัย หนทาง และข้อจำกัดในการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการออกแบบแนวทางพัฒนาท้องถิ่นที่เหมาะสมและยั่งยืนในบริบทของชุมชนแห่งนี้

บทความนี้นำเสนอการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ตำบลหนองคันทร อำเภอมือง จังหวัดตราด ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการพัฒนากระบวนการปกครองในระบบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นตำบลหนองคันทร อำเภอมือง จังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นตำบลหนองคันทร อำเภอมือง จังหวัดตราด

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนของตนเอง (Cohen & Uphoff, 1980) แนวคิดนี้เป็นหัวใจสำคัญของประชาธิปไตย เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิและอำนาจในการกำหนดอนาคตของตนเอง รวมถึงสามารถตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐได้ การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยให้การดำเนินนโยบายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของสังคม (Arnstein, 1969) ในมิติของระดับการมีส่วนร่วม Sherry Arnstein (1969) ได้นำเสนอ "บันไดแห่งการมีส่วนร่วม" (Ladder of Participation) ซึ่งแบ่งออกเป็น 8 ระดับ ตั้งแต่ระดับต่ำสุดคือ การควบคุมโดยรัฐ (Manipulation) ที่ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยมาก ไปจนถึงระดับสูงสุดคือ การควบคุมโดยประชาชน (Citizen Control) ซึ่งประชาชนสามารถกำหนดทิศทางนโยบายและการพัฒนาได้อย่างแท้จริง โมเดลนี้สะท้อนให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมไม่ได้มีเพียงรูปแบบเดียว แต่สามารถเกิดขึ้นได้ในหลายระดับและหลากหลายบริบท ในทางปฏิบัติ Cohen & Uphoff (1980) ได้จำแนกมิติของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-making Participation) ซึ่งหมายถึงการที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการกำหนดนโยบายหรือแผนพัฒนา เช่น การประชุมรับฟังความคิดเห็นและการลงประชามติ
- 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation Participation) ซึ่งประชาชนมีบทบาทในการร่วมมือหรือสนับสนุนการดำเนินโครงการ เช่น การเข้าร่วมเป็นอาสาสมัคร หรือการทำงานร่วมกับภาครัฐ
- 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit-sharing Participation) ซึ่งหมายถึงการที่ประชาชนได้รับประโยชน์โดยตรงจากโครงการพัฒนา เช่น การได้รับบริการสาธารณะ การเข้าถึงทรัพยากร และการยกระดับคุณภาพชีวิต

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation Participation) ซึ่งประชาชนมีบทบาทในการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะต่อโครงการหรือแผนงานที่ดำเนินไปแล้ว เพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่และเข้าใจปัญหาของชุมชนดีที่สุด (Pretty, 1995) การพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพจึงต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจและดำเนินงาน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ในบริบทของประเทศไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านมาตรา 78 ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย และมีบทบาทในการพัฒนาและตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย นอกจากนี้ มาตรา 250 ยังระบุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมพัฒนาเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 250, 2560) ตัวอย่างของการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน โดยเฉพาะในด้านการขายผลิตภัณฑ์และบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งช่วยเพิ่มรายได้และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (จิรัชยา เจียวกิก, มะสาลี อาลี และสุกัญญา แก้วดวงดี, 2563) ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

แนวคิดการพัฒนาท้องถิ่น

แนวคิดการพัฒนาท้องถิ่นมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงานต่าง ๆ นัชชา ทิพนตร (2565) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา โดยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนาท้องถิ่น การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย เช่น การเข้าร่วมประชุม การแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน มีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและการสร้างความตระหนักรู้ในชุมชนยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน ไปจนถึงการประเมินผล การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนจะช่วยให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

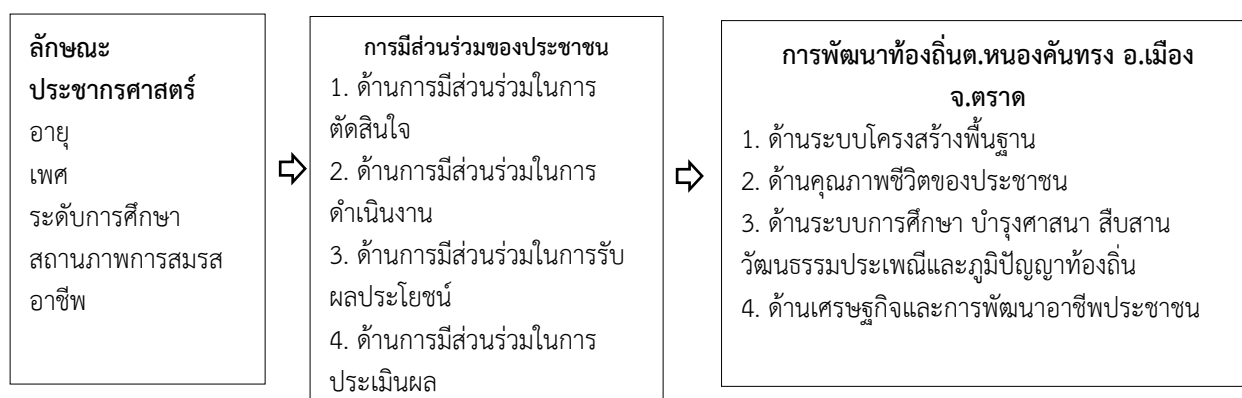
การพัฒนาท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในระดับชุมชนหรือท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นผ่านกลไกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) ภาคส่วนหลักในการพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ซึ่งแต่ละภาคส่วนมีบทบาทที่สำคัญแตกต่างกันไป 2) ภาครัฐ (Government Sector) เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย วางแผน และจัดสรรงบประมาณสำหรับการพัฒนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.), เทศบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ทำหน้าที่ในการดูแลการบริหารและจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยอาศัยแนวทางที่ได้รับจากรัฐบาลกลาง (กระทรวงมหาดไทย, 2561) 2) ภาคประชาชน (Community Sector) เป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา และควรมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาในพื้นที่ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen & Uphoff (1980) ที่เสนอว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจและดำเนินงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาท้องถิ่นมีประสิทธิภาพ 3) ภาคเอกชน (Private Sector) มีบทบาทในการลงทุน สนับสนุนโครงการพัฒนา และส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและ

ภาคเอกชนผ่านโครงการประชารัฐ หรือกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) สามารถช่วยสร้างความยั่งยืนในการพัฒนา 4) ภาคประชาสังคม (Civil Society Sector) เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และสถาบันการศึกษา มีบทบาทในการให้ข้อมูล ความรู้ และตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม

องค์ประกอบสำคัญของโครงสร้างการพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาท้องถิ่นต้องอาศัยองค์ประกอบหลักหลายด้านเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารและนโยบาย (Governance & Policy) เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นที่ต้องอาศัยหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) และการกระจายอำนาจ (Decentralization) ให้ท้องถิ่นสามารถบริหารงานได้อย่างอิสระ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 78 ได้กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยและมีส่วนร่วมในการพัฒนา รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ 2) ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ (Economic & Employment Development) การพัฒนาเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการสนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และวิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางที่สามารถช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ได้ (Pretty, 1995) 3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social & Cultural Development) การพัฒนาท้องถิ่นไม่ได้มุ่งเน้นเพียงเศรษฐกิจ แต่ต้องให้ความสำคัญกับการรักษาวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน 4) ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ (Environmental & Natural Resource Management) การพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถช่วยลดปัญหามลพิษและรักษาทรัพยากรของชุมชนในระยะยาว ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาท้องถิ่นจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นหากประชาชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน ไปจนถึงการประเมินผล การมีส่วนร่วมสามารถทำได้หลายระดับ ตั้งแต่การให้ข้อมูล การแสดงความคิดเห็น ไปจนถึงการเป็นผู้กำหนดแนวทางการพัฒนาเอง (Arnstein, 1969)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนของ Cohen & Uphoff (1980) และแนวคิดการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวคิดของ นัชชา ทิพนตร (2565) มาใช้สร้างกรอบการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ ตำบลหนองคันทร้ง อำเภอมือง จังหวัดตราด ประชากร คือ ประชาชนตำบลหนองคันทร้ง อำเภอมือง จังหวัดตราด ปี พ.ศ. 2567 ขนาดตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) โดยผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างช่วงเดือน มิถุนายน 2567 ถึงเดือน สิงหาคม 2567 (ยุทธ ไกลวรรณ และกมลพรรณ ไกยวรรณ, 2562) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเพื่อประเมินประเมินการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และตอนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อประเมินการพัฒนาท้องถิ่น ตามแนวคิดของ นัชชา ทิพนตร (2565) ประกอบด้วย ด้านระบบโครงสร้างพื้นฐาน ด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านระบบการศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) มีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .966 วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (%) (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติเชิงอนุมาน โดยการวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis) และใช้หลักการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นตำบลหนองคันทร้ง อำเภอมือง จังหวัดตราด

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นตำบลหนองคันทร้ง อำเภอมือง จังหวัดตราด ดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.06	.610	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.12	.507	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.20	.553	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.14	.549	มาก
รวม	4.13	.489	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนตำบลหนองคันทร้ง อำเภอมือง จังหวัดตราด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$ S.D.= .489) ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 4.14$) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.12$) และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.06$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ระดับการพัฒนาท้องถิ่นตำบลหนองคันทรอง อำเภอเมือง จังหวัดตราด

ความสำเร็จของธุรกิจ SMEs	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านระบบโครงสร้างพื้นฐาน	4.21	.527	มาก
ด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน	4.21	.550	มาก
ด้านระบบการศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.23	.543	มาก
ด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน	4.20	.568	มาก
รวม	4.21	.499	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนตำบลหนองคันทรอง อำเภอเมือง จังหวัดตราด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$ S.D.= .499) ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ด้านระบบการศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรม ประเพณีและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.23$) รองลงมาคือ ด้านระบบโครงสร้างพื้นฐาน และด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 และด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน ($\bar{X} = 4.20$) ตามลำดับ

ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นตำบลหนองคันทรอง อำเภอเมือง จังหวัดตราด

ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นตำบลหนองคันทรอง อำเภอเมือง จังหวัดตราด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นตำบลหนองคันทรอง อำเภอเมือง จังหวัดตราด

ปัจจัยการมีส่วนร่วม	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.573	.109		5.241	.000**
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	.364	.038	.401	9.691	.000**
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับ ผลประโยชน์	.264	.037	.293	7.167	.000**
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	.121	.033	.147	3.703	.000**
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	.129	.041	.131	3.180	.002**

R=867^a R Square = .752 Adj. R square=.750 F=300.138 Sig. = .000^b Durbin-Watson 1.928

** ระดับนัยสำคัญ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นตำบลหนองคันทรอง อำเภอเมือง จังหวัดตราด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Beta = .401) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Beta = .293) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Beta = .147) และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Beta = .131) ตามลำดับ ทั้งนี้ ความเป็นไปได้ในการพยากรณ์ของตัวแปรทั้งหมดรวมกันมีความแม่นยำที่ร้อยละ 75.0 (Adj. R² = .750)

อภิปรายผลการวิจัย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นตำบลหนองคันทร้ง อำเภอมือง จังหวัดตราด พบว่า ประชาชนตำบลหนองคันทร้ง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามลำดับ อาจเนื่องมาจากประชาชนให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ที่ได้รับโดยตรงจากโครงการพัฒนาท้องถิ่น เช่น บริการสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐาน และสวัสดิการที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต ส่วนการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับสูง เนื่องจากประชาชนต้องการให้โครงการต่าง ๆ มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้รับความสนใจเนื่องจากประชาชนอาจมีข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร ส่วนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ลำดับสุดท้ายอาจเป็นเพราะกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบายมักถูกกำหนดโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ประชาชนมีบทบาทจำกัดในการกำหนดทิศทางของโครงการพัฒนา สอดคล้องกับพระครูสุตวรธรรมกิจ,พระครูปลัดนิเวศ ชินวโร (2565) พบว่า การมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาในระยะยาว การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีเพียงการมีส่วนร่วมในการวางแผน อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของธีรภัทร์ ทองเพ็ญและสุกิจ ชัยมุสิก (2566) พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตาม หลักผละ 4 ในเขตอำเภอกะทู้มแบบ จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับได้ดังนี้ คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมี ส่วนร่วมในการประเมินผล และสอดคล้องกับวิภาวี ยศตันติ และเฉลิมพร เย็นเยือก (2566) ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันเชื้อไวรัส โควิด 2019 (Covid 19) ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ประชาชนตำบลหนองคันทร้ง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ด้านระบบการศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น รองลงมาคือ ด้านระบบโครงสร้างพื้นฐาน และด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน และด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน อาจเนื่องมาจากประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาและการสืบสานวัฒนธรรมในฐานะรากฐานของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ด้านระบบโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน การสาธารณสุขปโภค และระบบขนส่งสาธารณะอาจเนื่องจากเป็นปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อต่อคุณภาพชีวิตและการพัฒนาเศรษฐกิจของประชาชน ด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น การเข้าถึงบริการสุขภาพและสวัสดิการสังคม ถูกมองว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน ส่วนด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพ อาจเป็นเพราะโครงสร้างเศรษฐกิจของชุมชนยังพึ่งพาการเกษตรหรือแรงงานรับจ้าง ทำให้การพัฒนาในด้านนี้มีความท้าทายมากกว่าปัจจัยอื่น ๆ สอดคล้องกับเมธี พิพัฒน์ธรรมคุณ (2566) พบว่า การพัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น รองลงมา ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์เพ็ญ เอี่ยมอำภา และ คณะ (2567) พบว่า การพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการพัฒนาการศึกษา ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟู

สิ่งแวดล้อม ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และด้านการพัฒนาเมืองและการบริหาร ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสรณพัทธ์ เอี้ยวเจริญ (2565) พบว่า การพัฒนาเมืองเพชรบุรีแบบร่วมมือกันตามแนวคิดภาคประชาสังคมเป็นการพัฒนาที่นำทุนทางสังคม วัฒนธรรมประเพณี และองค์ความรู้ทางภูมิปัญญา เข้าเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพื้นที่ มีลักษณะความร่วมมือแบบปรึกษาหารือร่วมกัน ส่งผลให้เกิดการเข้ามา มีส่วนร่วมโดยไม่รู้สึกรู้สีกแปลกแยก ทำให้เกิดการพัฒนาด้านกายภาพ สังคม การจัดการสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบกลไกการทำงานของรัฐบาลในด้านกฎ ระเบียบ ขั้นตอน หรือแนวนโยบายของรัฐ

ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นตำบลหนองคันทร้ง อำเภอเมือง จังหวัดตราด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตามลำดับ อาจเนื่องจากประชาชนให้ความสำคัญกับการประเมินผลเป็นอันดับแรก เพราะต้องการให้โครงการพัฒนามีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสามารถสะท้อนปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อาจเนื่องจากประชาชนให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ที่ได้รับโดยตรงจากโครงการพัฒนา เช่น บริการสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐาน และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในขณะที่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อาจเป็นเพราะประชาชนบางส่วนยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงกระบวนการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐ หรืออาจขาดช่องทางที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางพัฒนา การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านเวลา ทรัพยากร หรือความสามารถในการเข้ามามีบทบาทโดยตรงในโครงการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกมิติล้วนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้การพัฒนาท้องถิ่นมีความยั่งยืนและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับสาวิตรี กระทุมทอง (2568) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การประเมินผล การตัดสินใจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตสู่เมืองนวัตกรรมน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการส่งเสริมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวสู่วัดกรรมวิธีใหม่ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดชลบุรี มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของธนาวุฒิ บุญญานุสนธิ์ และ คณะ (2567) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ผู้อื่น และการเป็นต้นแบบนำทางส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสาวิตรี กระทุมทอง (2568) พบว่า พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การประเมินผล การตัดสินใจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตสู่เมืองนวัตกรรมน้อม นำหลักเศรษฐกิจพอเพียง และการส่งเสริมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวสู่วัดกรรมวิธีใหม่ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดชลบุรี มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่เชิงทฤษฎี “โมเดลการมีส่วนร่วมแบบลำดับเชิงปฏิบัติ” ชี้ให้เห็นว่าแต่ละมิติของการมีส่วนร่วมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ การประเมินผล การรับผลประโยชน์ การตัดสินใจ และการดำเนินงาน แนวทางใหม่นี้เสนอให้เริ่มสร้างการมีส่วนร่วมจาก “ปลายทาง” คือ การประเมินผลและการรับผลประโยชน์ เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจและความเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ของการพัฒนา แล้วจึงค่อยขยายไปสู่การตัดสินใจและการดำเนินงาน ในภายหลัง ซึ่งสะท้อนความเข้าใจในพฤติกรรมจริงของประชาชนในบริบทชุมชนไทย องค์ความรู้นี้สามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 โมเดลการมีส่วนร่วมแบบลำดับเชิงปฏิบัติ

จากแผนภาพที่ 1 โมเดลการมีส่วนร่วมแบบลำดับเชิงปฏิบัติ ซึ่งเน้นการจัดลำดับความสำคัญของรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของประชาชนในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของภาครัฐอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ และอยู่บนพื้นฐานของข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยเชิงตรวจสอบ (Deliberative Democracy)
2. การรับผลประโยชน์ การที่ประชาชนรับรู้ได้รับผลประโยชน์จากกระบวนการพัฒนาจะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนมากยิ่งขึ้น อันเป็นกลไกที่ส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม (Sense of Ownership)
3. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แม้จะมีอิทธิพลรองลงมา แต่ถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของการเสริมสร้างความโปร่งใส ความไว้วางใจ และการยอมรับต่อกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐ
4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน แม้จะมีผลกระทบต่อพัฒนาในระดับต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับมิติอื่น ๆ แต่ก็เป็กลไกที่สะท้อนพลังของการลงมือปฏิบัติร่วมกันในระดับปฏิบัติการจริง ซึ่งช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในระยะยาว

การประยุกต์ใช้โมเดลการมีส่วนร่วมแบบลำดับเชิงปฏิบัติในการพัฒนาท้องถิ่น เป็นแนวทางที่เน้นความเป็นระบบและความสอดคล้องกับพฤติกรรมและแรงจูงใจของประชาชนในบริบทจริง โดยเฉพาะในระดับตำบลหรือชุมชนท้องถิ่น โมเดลนี้สามารถนำไปใช้วางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อออกแบบกิจกรรมหรือโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เหมาะสมกับแต่ละขั้นของการมีส่วนร่วม เริ่มจากการให้ความสำคัญกับ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เช่น การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นหลังการดำเนินโครงการ และการเปิดเผยข้อมูลผลลัพธ์อย่างโปร่งใส เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและศรัทธาต่อกระบวนการบริหารท้องถิ่น

สรุป

การมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกมิติอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะการรับผลประโยชน์และการประเมินผล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนให้ความสำคัญต่อผลลัพธ์ของการพัฒนาและการตรวจสอบความโปร่งใสของโครงการต่าง ๆ ผลการถดถอยพหุคูณพบว่า มิติการประเมินผลมีอิทธิพลสูงสุดต่อการพัฒนาท้องถิ่น รองลงมาคือ การรับ

ผลประโยชน์ การตัดสินใจ และการดำเนินงานตามลำดับ จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยเสนอ “โมเดลการมีส่วนร่วมแบบลำดับเชิงปฏิบัติ” (Participatory Sequenced Engagement Model) ซึ่งเน้นแนวทางใหม่ของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากปลายทางคือ การประเมินผลและผลประโยชน์ ไปสู่ต้นทางคือ การตัดสินใจและการดำเนินงานเพื่อสร้างแรงจูงใจ ความเชื่อมั่น และการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

เพื่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรปรับปรุงแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยนำ “โมเดลการมีส่วนร่วมแบบลำดับเชิงปฏิบัติ” ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการภาครัฐระดับพื้นที่ ในเชิงการดำเนินงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดให้มีเวทีสาธารณะหรือช่องทางรับฟังความคิดเห็นที่เข้าถึงง่ายและต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทในกระบวนการประเมินผลโครงการ และควรมีการจัดตั้ง “คณะกรรมการประเมินผลภาคประชาชน” เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตาม ตรวจสอบ และเสนอแนะต่อการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีระบบ นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมสร้างแรงจูงใจ เช่น การเผยแพร่ผลประโยชน์จากโครงการที่ประชาชนได้รับโดยตรง เพื่อกระตุ้นการรับรู้คุณค่าและสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วมในชุมชน อีกทั้งควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการประเมินผล การวิเคราะห์นโยบาย และการมีส่วนร่วมในภาครัฐ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับ ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นตำบลหนองคันทร้ง อำเภอมือง จังหวัดตราด ดังนั้นประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการติดตามการเผยแพร่ผลประโยชน์จากโครงการที่ประชาชนได้รับโดยตรง โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2561). *ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561*. สืบค้นจาก https://www.dla.go.th/upload/regulation/type2/2019/1/19566_1.pdf
- จันทร์เพ็ญ เอี่ยมอำภา, ภมร ชันระหัดถ์ และ ธนิศร ยืนยง. (2567). ทูทางสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 18(1), 112-127.
- จิรัชยา เจียวัก, มะสาลี อาลี และสุกัญญา แก้วดวงดี. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี. *วารสารวิชาการวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 5(2), 105-119.
- ธนาวุฒิ บุญญานุสนธิ์, ภมร ชันระหัดถ์ และ ธนิศร ยืนยง. (2567). การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*, 21(1), 112-130.

- ธีรภัทร์ ทองเพ็ญ และ สุกิจ ชัยมุสิก. (2566). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกระทุ้งแบน จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารวิชาการและวิจัยมทร. พระนคร*, 17(2), 85–97.
- นพรัตน์ ชมภูธัญ, สราวุธ มุลทา และ สิริวิชญ์ สุพล. (2563). แนวคิดของนักปราชญ์รัฐศาสตร์มมมมองประชาธิปไตย. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์*, 1(2), 21-34
- นัชชา ทิพนตร. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 9(8), 395-413.
- พระครูสุตวรธรรมกิจ และ พระครูปลัดนิเวช ชินวโร. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลจอมพระ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์. *วารสารภูมิโนเขตพัฒนาอย่างยั่งยืน*, 3(1), 9-17.
- เมธี พิพัฒน์ธรรมคุณ. (2566). บทบาทผู้บริหารท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 12(1), 306-317.
- วิภาวี ยศตันติ และ เฉลิมพร เย็นเยือก (2566). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19): กรณีศึกษาชุมชนบ้านเอื้ออาทรรังสิต คลอง 1. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน*, 9(1), 34-48.
- สรัญพัทธ์ เอี้ยวเจริญ (2565). การพัฒนาเมืองเพชรบุรีแบบร่วมมือกันตามแนวคิดภาคประชาสังคม. *วารสารรัฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ*, 13(2), 112–130.
- สาวิตรี กระทุ้งทอง. (2568). การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดชลบุรี. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 12(1), 298-307.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. สืบค้นจาก https://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/ewt_dl_link.php?nid=1038
- Arnstein, S. R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224.
- Cochran, W. G. (1953). *Sampling Techniques*. New York: John Wiley & Sons.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity through Specificity. *World Development*, 8, 213-235.
- Cohen, J., & Uphoff, N. (1977). *Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation*. New York: Cornell University.
- Pretty, J. (1995). Participatory Learning for Sustainable Agriculture. *World report*, 23(8), 1247-1263.
- Yamane, T. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis*. (2nd ed.). New York: Harper and Row.